



Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

7 päivänä elokuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Direktiivi 2011/83/EU – 2 artiklan 9 alakohta – Toimitilojen käsite – Arviointiperusteet – Elinkeinonharjoittajalla kaupallisilla messuilla olevalla näyttelyosastolla tehty kauppasopimus

Asiassa C-485/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) on esittänyt 13.7.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.8.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Verbraucherzentrale Berlin eV

vastaan

Unimatic Vertriebs GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Malenovský sekä tuomarit M. Safjan (esittelevä tuomari) ja D. Šváby,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Verbraucherzentrale Berlin eV, edustajanaan R. Jahn, Rechtsanwalt,
- Unimatic Vertriebs GmbH, edustajanaan P. Rau, Rechtsanwalt,
- Belgian hallitus, asiamiehinään P. Cottin ja J. Van Holm,
- Euroopan komissio, asiamiehinään C. Hödlmayr ja N. Ruiz García,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64) 2 artiklan 9 alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat kuluttajajärjestö Verbraucherzentrale Berlin eV (jäljempänä kuluttajajärjestö) ja jälleenmyyntiyhtiö Unimatic Vertriebs GmbH (jäljempänä Unimatic) ja jossa on kyse tiedoista, jotka koskevat kuluttajan peruuttamisoikeutta kaupallisilla messuilla tapahtuneen myynnin yhteydessä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2011/83 johdanto-osan 4, 5, 7, 21, 22 ja 37 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
 - ”(4) – – Etäsopimusten ja muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyjen kuluttajasopimusten tiettyjen näkökohtien yhdenmukaistaminen on välttämätöntä, jotta saataisiin aikaan todelliset kuluttajan sisämarkkinat, joilla vallitsee asianmukainen tasapaino kuluttajansuojan korkean tason ja yritysten kilpailukyvyyn välillä, samalla varmistuen, että toissijaisuusperiaatetta kunnioitetaan.
 - (5) – – kuluttajille annettavien tietojen ja peruuttamisoikeuden täysi yhdenmukaistaminen etäsopimusten ja muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtävien sopimusten osalta edistää kuluttajansuojan korkeaa tasoa ja parantaa – – sisämarkkinoiden toimivuutta.
 - –
 - (7) Joidenkin keskeisten sääntelynäkökohtien täysi yhdenmukaistaminen lisäisi tuntuvasti oikeusvarmuutta sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien kannalta. – – Lisäksi kuluttajat hyötyisivät korkeatasoisesta kuluttajansuojasta koko unionissa.
 - –
 - (21) Muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehty sopimus olisi määriteltävä sopimukseksi, joka elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan ollessa samanaikaisesti fyysisesti läsnä tehdään muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa, esimerkiksi kuluttajan kotona tai työpaikalla. Toimittaessa muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa kuluttajaan voi kohdistua mahdollista psykologista painetta tai hän voi joutua tilanteeseen, johon hän ei ole osannut varautua, riippumatta siitä, onko hän pyytänyt elinkeinonharjoittajaa käymään luonaan vai ei. Muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehdyn sopimuksen määritelmään olisi kuuluttava myös tilanteet, joissa kuluttajaan otetaan henkilökohtaisesti erikseen yhteyttä muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa mutta sopimus tehdään välittömästi jälkeenpäin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tai etäviestimen avulla. – – Ostot, jotka tehdään elinkeinonharjoittajan järjestämällä tutustumiskäynnillä, jonka aikana kyseisiä tuotteita esitellään ja tarjotaan ostettavaksi, olisi katsottava muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehdyiksi sopimuksiksi.

(22) Toimitiloina olisi pidettävä kaikenlaisia tiloja (kuten myymälöitä, kioskeja tai kuorma-autoja), jotka ovat elinkeinonharjoittajan pysyviä tai tavanomaisia liikepaikkoja. Myyntikojuja ja näyttelyosastoja olisi pidettävä toimitiloina, jos ne täyttävät tämän edellytyksen. Vähittäismyymäläpaikat, joissa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa kausiluonteisesti, esimerkiksi matkailukautena hiihtokeskuksissa tai rantalomapaikoissa, olisi katsottava toimitiloiksi, sillä elinkeinonharjoittaja harjoittaa niissä toimintaansa tavanomaisella tavalla. Yleisölle avoimia paikkoja, kuten katuja, ostoskeskuksia, rantoja, urheilutiloja ja julkisia liikennevälineitä, joita elinkeinonharjoittaja käyttää poikkeuksellisesti liiketoimintansa harjoittamiseen, sekä yksityiskoteja tai työpaikkoja ei olisi pidettävä toimitiloina. – –

--

(37) -- Kun on kyse muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehdyistä sopimuksista, kuluttajalla olisi oltava peruuttamisoikeus mahdollisen yllätystekijän ja/tai psykologisen paineen vuoksi. Sopimuksen peruuttamisen olisi lopetettava sopimuspuolten velvoitteet täyttää sopimus.”

4 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

8) ’muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehdyllä sopimuksella’ elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välistä sopimusta,

- a) joka tehdään sekä elinkeinonharjoittajan että kuluttajan ollessa samanaikaisesti fyysisesti läsnä paikassa, joka ei ole elinkeinonharjoittajan toimitila;
- b) josta kuluttaja on tehnyt tarjouksen a alakohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa;
- c) joka tehdään elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tai etäviestimien avulla välittömästi sen jälkeen, kun kuluttajaan on otettu henkilökohtaisesti erikseen yhteyttä paikassa, joka ei ole elinkeinonharjoittajan toimitila, elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan ollessa samanaikaisesti fyysisesti läsnä; tai
- d) joka tehdään elinkeinonharjoittajan järjestämän tutustumiskäynnin aikana, jonka tarkoituksena tai seurauksena on tavaroiden tai palvelujen esittelemine ja myyminen kuluttajalle;

9) ’toimitiloilla’:

- a) kiinteää vähittäismyymäläpaikkaa, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa vakituisesti; tai
- b) siirrettävää vähittäismyymäläpaikkaa, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa tavanomaisesti;

--”

5 Mainitun direktiivin 5 artiklassa on kyse ”tietojen antamista koskev[ista] vaatimuks[ista] muiden kuin etäsopimusten ja muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyjen sopimusten yhteydessä”.

6 Saman direktiivin 6 artiklan, jonka otsikko on ”Etäsopimukseen ja muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyihin sopimukseen liittyvät tiedonantovaatimukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Ennen kuin kuluttaja tulee sidotuksi etäsopimukseen tai muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyyn sopimukseen taikka vastaavaan tarjoukseen, elinkeinonharjoittajan on toimitettava kuluttajalle selvällä ja ymmärrettävällä tavalla seuraavat tiedot:

--

h) jos peruuttamisoikeus on olemassa, kyseisen oikeuden käyttämiseen liittyvät ehdot, määrääjat ja menettelyt 11 artiklan 1 kohdan mukaisesti, sekä liitteessä I olevassa B osassa vahvistettu malliperuuttamislomake;

--”

7 Direktiivin 2011/83 7 artiklan, jonka otsikko on ”Muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyjä sopimuksia koskevat muotovaatimukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtävien sopimusten osalta elinkeinonharjoittajan on annettava 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut tiedot kuluttajalle paperilla tai kuluttajan suostumuksella muulla pysyvällä välineellä. Tietojen on oltava helposti luettavia, ja ne on esitettävä selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä.”

8 Kyseisen direktiivin 9 artiklan, jonka otsikko on ”Peruuttamisoikeus”, 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jollei 16 artiklassa säädettyjen poikkeusten soveltamisesta muuta johdu, kuluttajalla on oikeus perusteluja esittämättä ja ilman, että hänelle koituu muita kustannuksia kuin ne, joista säädetään 13 artiklan 2 kohdassa ja 14 artiklassa, peruuttaa etäsopimus tai muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehty sopimus 14 päivän kuluessa.”

Saksan oikeus

9 Direktiivi 2011/83 on saatettu osaksi Saksan oikeusjärjestystä kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpanosta ja kiinteistönvälitystoimistoja koskevasta sääntelystä annetun lain muuttamisesta 20.9.2013 annetulla lailla (Gesetz zur Umsetzung der Verbraucherrechterichtlinie und zur Änderung des Gesetzes zur Regelung der Wohnungsvermittlung; BGBl. 2013 I, s. 3642).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Unimatic on jälleenmyyntiyhtiö, joka myy tavaroita muun muassa Grüne Woche -messuilla (Vihreä viikko -messut), jotka järjestetään joka vuosi Berliinissä (Saksa). Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Unimatic myy tavaroitaan yksinomaan messuilla.

11 Eräs asiakas tilasi 22.1.2015 Unimaticilla kyseisillä messuilla olevalla näyttelyosastolla 1 600 euron hintaisen imuroivan höyrypuhdistimen. Unimatic ei ilmoittanut tälle asiakkaalle Saksan lainsäädännössä direktiivin 2011/83 9 artiklan mukaisesti säädetystä peruuttamisoikeudesta.

12 Kuluttajajärjestö katsoi, että Unimaticin olisi pitänyt ilmoittaa mainitulle asiakkaalle peruuttamisoikeudesta, koska kauppasopimus tehtiin muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa.

13 Kuluttajajärjestö nosti näin ollen Landgericht Freiburgissa (Freiburgin alueellinen alioikeus) kanteen, jonka mukaan Unimaticia on kiellettävä myymästä tuotteitaan antamatta kuluttajille tietoja heillä olevasta peruuttamisoikeudesta.

14 Landgericht Freiburg hylkäsi kuluttajajärjestön kanteen, ja myös kuluttajajärjestön Oberlandesgericht Karlsruhe (Karlsruhen osavaltion ylioikeus, Saksa) tekemä valitus hylättiin.

15 Kuluttajajärjestö teki näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Bundesgerichtshofiin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) Revision-valituksen.

- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että direktiivin 2011/83 säännösten sanamuodossa ei esitetä niitä perusteita, joilla voidaan arvioida, missä määrin elinkeinonharjoittaja harjoittaa tietyssä konkreettisesti tapauksessa toimintaansa vähittäismyyntipaikassa kyseisen direktiivin 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettulla tavalla ”tavanomaisesti”.
- 17 Tältä osin on yhtäältä etenkin direktiivin 2011/83 johdanto-osan 22 perustelukappaleen perusteella mahdollista ottaa huomioon se, että elinkeinonharjoittaja käyttää tiettyä myyntitapaa tavanomaisesti eli hän myy tuotteitaan vähittäismyyntipaikassa säännöllisesti eikä vain satunnaisesti.
- 18 Tämä lähestymistapa merkitsisi toisaalta sitä, että kuluttaja, joka hankkii sellaisen elinkeinonharjoittajan messuilla myytäväksi tarjoaman tavarahan, jolla on ”kiinteä” myymälä, jossa hän myy tavanomaisesti tätä samaa tavaraa, jota hän myy messuilla vain satunnaisesti, saisi direktiivin 2011/83 9 artiklassa tarkoitetun peruuttamisoikeuden, kun taas jonkun muun sellaisen elinkeinonharjoittajan myynnin, joka myy tavaroitaan tavanomaisesti messuilla ja jolla ei ole kiinteää myymälää, ei katsottaisi tapahtuvan ”muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa” eikä siihen näin ollen liittyisi mainittua peruuttamisoikeutta.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämän toisen lähestymistavan mukaan arvioitaessa sitä, onko sopimus tehty direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettujen ”toimitilojen” ulkopuolella, ratkaisevaa ei olisi se, miten elinkeinonharjoittaja järjestää myyntitoimintansa. Tämä arviointi olisi suoritettava myydyn tavarahan luonteen perusteella. Jos kyse on tavarasta, jota myydään yleensä messuilla, olisi katsottava, että kuluttajan piti varautua kyseessä oleville messuille mennessään siihen, että hänelle tarjotaan myytäväksi tällaista tavaraa. Kuluttajansuojasta olisi sitä vastoin huolehdittava sellaisten muuntyyppisten tavaroiden kohdalla, joiden osalta kuluttaja ei voi varautua saavansa niistä tarjouksia kyseisillä messuilla. Tämä lähestymistapa perustuu direktiivissä 2011/83 säädetyn peruuttamisoikeuden tarkoitukseen, jona on suojella kuluttajaa hätköityjen sopimusten tekemiseltä yllättävissä tilanteissa tai tilanteissa, joissa kuluttajaan kohdistuu psykologista painetta.
- 20 Edellä olevassa kohdassa tarkoitetun lähestymistavan yhteydessä merkitystä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kuluttajan odotuksilla ja näkökulmalla. Tältä osin olisi yhtäältä mahdollista ottaa huomioon kuluttajan odotukset sillä hetkellä, kun hän päättää vierailta messuilla, ja odotukset perustuvat messuilla tarjottaviin tavaroihin tai palveluihin koskeviin tietoihin. Direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohtaa tulkittaessa olisi toisaalta kiinnitettävä huomiota pikemminkin todellisiin olosuhteisiin, joissa sopimus messuilla tehdään.
- 21 Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko hallissa oleva näyttelyosasto, jota elinkeinonharjoittaja käyttää tuotteidensa myyntiin joitakin päiviä vuodessa kestävien messujen aikana, direktiivin 2011/83/EU 2 artiklan 9 alakohdan a alakohdassa tarkoitettu ’kiinteä vähittäismyyntipaikka’ vai direktiivin 2011/83/EU 2 artiklan 9 alakohdan b alakohdassa tarkoitettu ’siirrettävä vähittäismyyntipaikka’?
- 2) Siinä tapauksessa, että on kyse siirrettävästä vähittäismyyntipaikasta:
- onko kysymykseen siitä, harjoittaako elinkeinonharjoittaja toimintaansa näyttelyosastolla ’tavanomaisesti’, vastattava sen mukaan,
- a) miten elinkeinonharjoittaja järjestää toimintansa, vai
- b) pitääkö kuluttajan varautua asianomaisia tavaroita koskevan sopimuksen tekemiseen kyseisillä messuilla?

3) Siinä tapauksessa, että toiseen kysymykseen vastattaessa merkityksellinen on kuluttajan näkökulma (kysymys 2 b):

onko kysymystä siitä, pitääkö kuluttajan varautua asianomaisia tavaroita koskevan sopimuksen tekemiseen kyseisillä messuilla, tarkasteltaessa otettava lähtökohdaksi se, miten messut esitellään yleisölle, vai se, mitä messut kuluttajalle sopimusta koskevan tahdonilmauksen yhteydessä todellisuudessa merkitsevät?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, lähinnä, onko direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdassa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen elinkeinonharjoittajan kaupallisilla messuilla pitämä näyttelyosasto, jolla elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa muutaman päivän ajan vuodessa, muodostaa kyseisessä säännöksessä tarkoitetut ”toimitilat”.
- 23 Aluksi on huomautettava, että ”toimitiloilla” tarkoitetaan yhtäältä direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdan a alakohdan mukaan kiinteää vähittäismyyntipaikkaa, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa vakituisesti, ja toisaalta kyseisen direktiivin 2 artiklan 9 alakohdan b alakohdan mukaan siirrettävää vähittäismyyntipaikkaa, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa tavanomaisesti.
- 24 Kyseisen direktiivin johdanto-osan 22 perustelukappaleessa täsmennetään tältä osin, että toimitiloina olisi pidettävä kaikenlaisia tiloja, kuten myymälöitä, kioskeja tai kuorma-autoja, jotka ovat elinkeinonharjoittajan pysyviä tai tavanomaisia liikepaikkoja.
- 25 Unionin lainsäätäjä on siten säätänyt, että toimitiloina voi olla joko kiinteä tai siirrettävä vähittäismyyntipaikka, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa vakituisesti tai tavanomaisesti.
- 26 Direktiivissä 2011/83 ei määritellä, miten on ymmärrettävä ”vakituisesti” tai ”tavanomaisesti” harjoitettu toiminta, eikä siinä viitata myöskään kansallisiin oikeuksiin näiden ilmaisujen täsmällisen merkityksen osalta.
- 27 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden yhtenäisen soveltaminen edellyttää, että kun unionin oikeuden säännös ei sisällä viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen tietyn käsitteen osalta, sitä on tavallisesti tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti ja että tässä tulkinnassa on otettava huomioon paitsi kyseessä olevan säännöksen sanamuoto myös sen asiasyhteys ja säännöstöllä, johon tämä säännös sisältyy, tavoiteltu päämäärä (tuomio 8.3.2018, DOCERAM, C-395/16, EU:C:2018:172, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdan a ja b alakohdassa tarkoitettuja käsitteitä on siis pidettävä kyseistä direktiiviä sovellettaessa unionin oikeuden itsenäisinä käsitteinä, joita on tulkittava yhtenäisesti kaikkien jäsenvaltioiden alueella.
- 29 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella näyttelyosastolla, joka on pystytetty messuille muutaman päivän ajaksi kalenterivuoden aikana, harjoitettua elinkeinonharjoittajan toimintaa ei voida katsoa harjoitettavan ”vakituisesti” kyseisen ilmaisun tavanomaisessa merkityksessä.
- 30 Ilmaisusta ”tavanomaisesti” on toiseksi huomautettava, että kyseisellä ilmaisulla voidaan sen tavanomaisessa merkityksessä ymmärtää viitattavan tiettyyn kyseessä olevan toiminnan ajalliseen pysyvyyteen tai siihen, että kyseisen toiminnan harjoittaminen kyseessä olevassa tilassa on tavallista. Pelkästään sen perusteella, mikä kyseisen ilmaisun merkitys on yleisessä kielenkäytössä, kyseistä ilmaisua ei siis voida tulkita heti alkuun yksiselitteisesti.

- 31 Se, että elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa toimitiloissa vakituisesti tai tavanomaisesti direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettulla tavalla, ratkaisee kuitenkin kuluttajalle kyseisessä direktiivissä säädetyn suojan laajuuden.
- 32 Yhtäältä näet direktiivin 2011/83 6 ja 7 artiklassa säädetään tiedonantovaatimuksista ja muotovaatimuksista kyseisen direktiivin 2 artiklan 8 alakohdassa tarkoitettujen ”muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyjen sopimusten” osalta. Kyseisen direktiivin 9–16 artiklassa kuluttajalle annetaan lisäksi peruuttamisoikeus tällaisen sopimuksen tekemisen jälkeen ja vahvistetaan kyseisen oikeuden käyttämistä koskevat ehdot ja menettelytavat. Toisaalta ”muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehdyn sopimuksen” määritelmässä viitataan mainitun direktiivin 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuun toimitilojen käsitteeseen.
- 33 Edellä olevassa kohdassa tarkoitettujen säännösten päämäärä on esitetty muun muassa direktiivin 2011/83 johdanto-osan 21 perustelukappaleessa, jonka mukaan silloin, kun kuluttaja on muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa, häneen voi kohdistua mahdollista psykologista painetta tai hän voi joutua tilanteeseen, johon hän ei ole osannut varautua, riippumatta siitä, onko hän pyytänyt elinkeinonharjoittajaa käymään luonaan vai ei. Tältä osin unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut myös kattaa tilanteet, joissa kuluttajaan otetaan henkilökohtaisesti erikseen yhteyttä muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa mutta sopimus tehdään välittömästi jälkeenpäin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tai etäviestimen avulla.
- 34 Tästä seuraa, että kun unionin lainsäätäjä on säättänyt kuluttajansuojasta muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa tehtyjen sopimusten osalta niissä tilanteissa, joissa kuluttaja ei ole sopimusta tehtäessä tiloissa, joissa elinkeinonharjoittaja toimii vakituisesti tai tavanomaisesti, se on tehnyt näin, koska se on katsonut, että kun mainittu kuluttaja vierailee tällaisissa tiloissa omasta aloitteestaan, hän voi varautua siihen, että elinkeinonharjoittaja ottaa häneen yhteyttä, joten kyseinen kuluttaja ei voi tarvittaessa väittää pätevästi jälkeenpäin olleensa yllättynyt kyseisen elinkeinonharjoittajan tarjouksesta.
- 35 Lisäksi on huomautettava, että toimitilojen käsite oli jo muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/577/ETY (EYVL 1985, L 372, s. 31), joka on kumottu ja korvattu direktiivillä 2011/83, 1 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa.
- 36 Direktiivin 85/577 johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa todettiin, että muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa solmittujen sopimusten erityispiirteenä on, että yleensä elinkeinonharjoittaja tekee aloitteen sopimusneuvotteluista, joihin kuluttaja ei ole valmistautunut tai joita hän ei ole osannut odottaa, ja että usein kuluttaja ei voi vertailla tarjouksen laatua ja hintaa muihin tarjouksiin. Kyseisessä perustelukappaleessa täsmennettiin lisäksi, että tämä yllättävyys ei ole ominaista vain kotimyyntille vaan myös muille sopimuksille, jotka elinkeinonharjoittaja tekee toimitilojensa ulkopuolella.
- 37 Etenkin direktiivin 85/577 johdanto-osan kyseisen neljännen perustelukappaleen perusteella 22.4.1999 annetun tuomion *Travel Vac* (C-423/97, EU:C:1999:197) 34 ja 37 kohdassa todettiin, että mainitussa direktiivissä tarkoitettulla toimitilojen käsitteellä tarkoitetaan tiloja, joissa elinkeinonharjoittaja tavallisesti harjoittaa toimintaansa ja jotka ovat selvästi tunnistettavissa myyntitiloiksi.
- 38 Siltä osin kuin direktiivin 2011/83 johdanto-osan 22 perustelukappaleesta ilmenee, että kyseisen direktiivin mukaan toimitilojen käsitteen alaan on ymmärrettävä kuuluvan myös paikat, joissa se, että kuluttajaan otetaan yhteyttä kaupallisessa tarkoituksessa, ei merkitse yllätystekijää, kyseisestä direktiivin 85/577 tulkintaa koskevasta tuomiosta ilmenevä ohje on edelleen merkityksellinen direktiivissä 2011/83 tarkoitettun tämän saman käsitteen tulkinnan kannalta.

- 39 Näiden seikkojen ja tämän tuomion 34 kohdassa esitettyjen seikkojen perusteella direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdan b alakohdassa tarkoitettu ilmaisu ”tavanomaisesti” on ymmärrettävä siten, että siinä viitataan siihen, että kyseessä olevan toiminnan harjoittaminen asianomaisissa tiloissa on tavallista.
- 40 Tätä tulkintaa ei kyseenalaisteta sillä, että direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohdan a alakohdassa ei viitata kiinteiden paikkojen osalta kyseessä olevan elinkeinonharjoittajan tavanomaisesti harjoittamaan liiketoimintaan vaan hänen ”vakituisesti” harjoittamaansa liiketoimintaan. Tällaisten paikkojen osalta näet sinällään se, että kyseessä olevaa toimintaa harjoitetaan siellä vakituisesti, edellyttäen välttämättä, että kyseinen toiminta on kuluttajan kannalta katsoen ”tavallista” tai ”tavanomaista”. Kun otetaan huomioon se, että tällaisissa toimitiloissa harjoitetun toiminnan on oltava vakituista, kuluttaja ei voi yllättyä siitä, millaisen tarjouksen hän siellä saa.
- 41 Siltä osin kuin on kyse erityisesti pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta tilanteesta, jossa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa kaupallisten messujen näyttelyosastolla, on huomautettava, että – kuten direktiivin 2011/83 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa todetaan – myyntikojuja ja näyttelyosastoja olisi pidettävä toimitiloina, jos ne täyttävät tämän edellytyksen.
- 42 Mainitusta perustelukappaleesta ilmenee myös, että vähittäismyyntipaikat, joissa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa kausiluonteisesti, esimerkiksi matkailukautena hiihtokeskuksissa tai rantalomapaikoissa, olisi katsottava toimitiloiksi, sillä elinkeinonharjoittaja harjoittaa niissä toimintaansa tavanomaisella tavalla. Yleisölle avoimia paikkoja, kuten katuja, ostoskeskuksia, rantoja, urheilutiloja ja julkisia liikennevälineitä, joita elinkeinonharjoittaja käyttää poikkeuksellisesti liiketoimintansa harjoittamiseen, sekä yksityiskoteja tai työpaikkoja ei sitä vastoin ole pidettävä toimitiloina.
- 43 Edellä esitetyn perusteella on niin, että määritettäessä tietyssä tapauksessa sitä, onko messuilla olevaa näyttelyosastoa pidettävä kyseisen direktiivin 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuina ”toimitiloina”, on otettava huomioon se, miltä kyseinen näyttelyosasto vaikuttaa todellisuudessa yleisön silmissä, ja erityisesti, onko se keskivertokuluttajan silmissä paikka, jossa siellä toimiva elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa, ja myös kausiluonteista toimintaa, tavanomaisesti siten, että tällainen kuluttaja voi siellä vieraillessaan kohtuudella varautua siihen, että häneen otetaan yhteyttä kaupallisessa tarkoituksessa.
- 44 Tältä osin on merkityksellistä se, miten keskivertokuluttaja eli tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen kuluttaja mieltää asian (ks. analogisesti tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, 74 kohta; tuomio 26.10.2016, Canal Digital Danmark, C-611/14, EU:C:2016:800, 39 kohta ja tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 47 kohta).
- 45 Tässä yhteydessä kansallisen tuomioistuimen on arvioitava, miltä asianomainen näyttelyosasto vaikuttaa keskivertokuluttajan kannalta, ottamalla huomioon kaikki tosiasialliset olosuhteet, jotka liittyvät elinkeinonharjoittajan toimintaan, ja etenkin tiedot, jotka välitetään itse messujen tiloissa. Kyseessä olevien messujen kesto ei sinänsä ole ratkaiseva tältä osin, koska unionin lainsäätäjän tarkoituksena on, kuten direktiivin 2011/83 johdanto-osan 22 perustelukappaleesta ilmenee, että tilat, joissa elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa kausiluonteisesti, voivat olla kyseisen direktiivin 2 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuja ”toimitiloja”.
- 46 Kaikista edellä esitetyistä seikoista ilmenee, että kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 2011/83 2 artiklan 9 alakohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen elinkeinonharjoittajan kaupallisilla messuilla pitämä näyttelyosasto, jolla elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa muutaman päivän ajan vuodessa, muodostaa kyseisessä säännöksessä tarkoitettut ”toimitilat”, jos kaikkien tähän toimintaan liittyvien tosiasiallisten olosuhteiden nojalla ja etenkin kyseisestä näyttelyosastosta saadun vaikutelman ja itse messujen tiloissa levitettyjen tietojen perusteella

tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen kuluttaja saattoi kohtuudella varautua siihen, että kyseinen elinkeinonharjoittaja harjoittaa siellä toimintaansa ja ottaa häneen yhteyttä sopimuksen tekemiseksi, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava.

Oikeudenkäyntikulut

- 47 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU 2 artiklan 9 alakohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen elinkeinonharjoittajan kaupallisilla messuilla pitämä näyttelyosasto, jolla elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa muutaman päivän ajan vuodessa, muodostaa kyseisessä säännöksessä tarkoitetut ”toimitilat”, jos kaikkien tähän toimintaan liittyvien tosiasiallisten olosuhteiden nojalla ja etenkin kyseisestä näyttelyosastosta saadun vaikutelman ja itse messujen tiloissa levitettyjen tietojen perusteella tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen kuluttaja saattoi kohtuudella varautua siihen, että kyseinen elinkeinonharjoittaja harjoittaa siellä toimintaansa ja ottaa häneen yhteyttä sopimuksen tekemiseksi, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava.

Allekirjoitukset